

Бранавіцкі Б.І., *прафесар*
Маркевіч А.А., *дацэнт*

МОВА І НАЦЫЯНАЛЬНАЯ КУЛЬТУРА

Культура неад'емна ад чалавечага грамадства, якім бы ні быў узровень пывілізацыі. Таму культуру можна разглядаць як асяроддзе, якое надае жыццю людзей і іх дзейнасці форму, сэнс і змест. Культура - гэта высокаарганізаваны стан інтэлектуальных і духоўных здольнасцей чалавека, якія ён набыў на працягу стагоддзяў існавання як homo sapiens і homo culturis.

Найвышэйшую форму здольнасці да сімвалізацыі (здольнасці, неад'емнай ад сутнасці чалавека) уяўляе мова. Акрамя таго, мова - гэта найбольш эканамічны ўзор сімвалізацыі: у адрозненне ад іншых рэпрэзентатыўных сістэм, мова не патрабуе ні фізічных намаганняў, ні перамяшчэння прадмета ў прастору, ні працаёмкіх аперацый.

У мове закадзіраваны жыццёвы вопыт людзей, якія скарыстоўваюць дадзеную мову. Як сведчаць факты развіцця грамадства і факты моўнай гісторыі, у слове фіксуюцца толькі тыя прыметы, якія адлюстроўваюць культуру дадзенага грамадства, гэта значыць нацыянальную культуру.

Пры супастаўленні беларускай лексічнай адзінкі «кошт» з нямецкай *Kost*(f) і англійскай *cost* (словы з максімальна фанетыка-марфалагічнай і графічнай ачалогіяй і этымалагічнай сувяззю) няцяжка ўбачыць, што яны маюць аднолькавае інварыянтнае значэнне «стоимость». Але на ўзроўні варыянтных (моўных) ужыванняў семантычнае падабенства робіцца частковым, залежным ад нацыянальных асаблівасцей грамадства. Так, значэнні нямецкага назоўніка *Kost* (страва, стол, харчаванне, пражытак) не маюць эквівалентаў у семантыцы беларускага слова «кошт»; англійскі назоўнік у множным ліку *costs* (судовыя выдаткі) можа быць растлумачаны ў беларускай і нямецкай мовах толькі з дапамогай групы слоў - фактычна на сінтаксічным узроўні.

Як адзначыў у свой час Вільгельм Гумбальт, ніякае слова адной мовы не супадае поўнацю па значэнню са словам у іншай мове. Кожная мова выяўляе паняцце па-рознаму, дадаючы тую ці іншую канатацыю.

Аднаму нямецкаму слову *Gemütlichkeit* адпавядаюць англійскія словазлучэнні *easy-going, good nature*; тлумачэнне англійскага дзеяслова *kick* (punch) на французскай мове мы вымушаны зрабіць групаю слоў: *donner un coup de pied* (*donner un coup de poing*). З другога боку, эквівалентам лексічнага значэння французскага дзеяслова *entamer* у англійскай мове будзе фраза *to make the first cut in*.

Лінгвістычная з'ява, калі семантыка адзінак лексічнага ўзроўню адной мовы можа быць эквівалентна супастаўлена з семантыкаю адзінак іншай мовы толькі на другім (сінтаксічным) узроўні, добра вядома тым, хто выкладае замежную мову. З металычнага пункту гледжання гэтую з'яву трэба ўспрымаць як карысную, бо ўжыванне ў вучэбным працэсе сінанімічных перафраз спрыяе паліяптычнаму лінгвістычным ведаў.

Разнастайнасць моў, разнастайнасць культур, іх змяненні сведчаць аб канвенцыянальным характары сімвалізму, які надае ім форму. Менавіта сімвал устанаўлівае жывую сувязь паміж чалавекам і яго мовай як першаэлементам нацыянальнай культуры.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ